

УДК: 811.112.2

DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-1135/2020-79-14>**НАЙДЮК О. В.***(Дипломатична академія України ім. Г. Удовенка при МЗС України)*

oksana78126@gmail.com

ПРИХОДЬКО В. Б.*(Луцький національний технічний університет)*

prykhodko_vika@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРІОРИЗОВАНОГО ДИСКУРСУ

Статтю присвячено дослідженню інтеріоризованого дискурсу на матеріалі німецької мови. На сьогодні дискурс досліджується з позиції прагмалінгвістики, соціолінгвістики, психолінгвістики, лінгвокультурології. Ми розглядаємо дискурс як зв'язний текст у сукупності з екстралінгвістичними, соціокультурними, прагматичними, психологічними факторами; це – текст, узятий в аспекті подій; мовлення, що розглядається як цілеспрямоване соціальне явище, дія, як компонент, який бере участь у взаємодії людей та механізмах їхньої свідомості. Дискурс – це мовлення, занурене в життя. Серед різноманітних класифікацій і типів дискурсів ми зосереджуємо свою увагу на дослідженні інтеріоризованого дискурсу. Інтеріоризований дискурс ми розуміємо як когнітивно-емоційне сприйняття і освоєння світу суб'єкта, яке створене автором художнього твору. Лінгвопсихологічним критерієм виокремлення інтеріоризованого дискурсу виступає егоцентричність, тобто направленість висловлювання суб'єкта на самого себе. Внутрішній світ персонажа розкривається через внутрішнє мовлення, сновидіння, мрії, спогади.

Внутрішнє мовлення розглядається як з лінгвальної, так із екстралінгвальної позицій. У психології внутрішнє мовлення – це психофізіологічне відображення сукупних пізнавальних, мотиваційних, емоційних особливостей індивіда, які реалізуються його мисленнєвою діяльністю. Цей внутрішній тип висловлювання у структурі художнього тексту є своєрідним способом саморозкриття суб'єкта й презентацією його внутрішнього світу, що допомагає зрозуміти механізм зовнішніх дій, породжений його особистісним світоглядом.

Особливістю інтеріоризованого дискурсу є те, що внутрішні думки, які, зазвичай, не вербалізуються в реальному житті, набувають словесної форми завдяки автору. В інтеріоризованому дискурсі проявляється та емоційність, яку не видно в екстеріоризованому дискурсі. Завдяки інтеріоризованому дискурсу експліцитно демонструються глибокі внутрішні переживання персонажів твору, розкриваються істинні мотиви вчинків. Виникнення цього типу дискурсу завжди пов'язане з психологічним настроєм персонажа. Вивчення інтеріоризованого дискурсу як художнього явища передбачає розгляд двох його взаємозв'язаних сторін: а) когнітивні процеси та їхні часткові мовленнєві прояви (хаотичність, нелогічність, багатоплановість, асоціативність, емоційність), умови виникнення, їхній взаємозв'язок та взаємодія і б) їх реалізація в художньому творі. Мовленнєві прояви інтеріоризованого дискурсу реалізуються у вигляді а) внутрішнього діалогу чи монологу; б) невластивої прямої мови; в) потоку свідомості.

Інтеріоризоване мовлення ситуативне і незрозуміле без знання ситуації, це реакція суб'єкта на зовнішній подразник.

Ключові слова: інтеріоризований дискурс, внутрішнє мовлення, внутрішній монолог, невластива пряма мова, потік свідомості, екстеріоризований дискурс.

Naidiuk O., Prykhodko V. Peculiarities of interior discourse. The article deals with the study of interior discourse in German. Today the discourse is researched through pragmalinguistics, sociolinguistics, psycholinguistics, linguocultural studies. We examine discourse as a cohesive text in combination with extralinguistic, sociocultural, pragmatic, and psychological factors; this is the text taken in the aspect of events; speech, which is seen as a purposeful social phenomenon, acting as a component that participates in the interaction of people and mechanisms of their consciousness. Discourse is a speech involved in life. Among the various classifications and types of discourses, we focus our attention on the study of interior discourse. We examine the interior discourse as a cognitive and emotional perception and development of the subject's world, which is created by the author of the literary work. The linguistic and psychological criterion for defining the interior discourse is self-centeredness, it means the orientation of the subject's expression on himself. The inner world of the character is revealed through inner speech, dreams, dreams, memories.

Internal speech is examined from both the lingual and extralinguistic positions. In psychology, internal speech is the psychophysiological reflection of the aggregate cognitive, motivational, emotional features of the individual, which are realized by his or her mental activity. This internal type of expression in the structure of the literary text is a kind of self-disclosure of the subject and presentation of his inner world, which helps to understand the mechanism of external action generated by his personal outlook.

A feature of interior discourse is that internal thoughts, which are usually not verbalized in real life, take on a verbal form through the author. In an interior discourse, there is an emotion that is not visible in the exterior discourse. Due to the interior discourse, the deep inner experiences of the characters of the work are explicitly demonstrated, and the true motives of the actions are revealed. The emergence of this type of discourse is always associated with the psychological mood of the character.

The study of interior discourse as an literary phenomenon involves considering its two interrelated parties: a) cognitive processes and their partial speech manifestations (chaotic, illogical, multifaceted, associative, emotional), conditions of occurrence, their interaction and interaction in a literary work.

Speech manifestations of interior discourse are realized in the form of a) internal dialogue or monologue; b) non-proper direct language; c) the flow of consciousness.

Interior speech is situational and incomprehensible without knowing the situation, it is the subject's reaction to an external stimulus.

Key words: interior discourse, inner speech, inner monologue, represented speech, mindflow, exterior discourse.

Антропоцентризм уже давно став основним напрямком найрізноманітніших галузей наукової розвідки. Проте нерозв'язаних задач не зменшилось і дослідники все частіше розглядають вирішення тих чи інших завдань крім призму міждисциплінарних наук. Неоднозначне на сьогоднішній день поняття дискурсу залежить від аспектів його дослідження. Дискурс досліджується з позиції прагмалінгвістики, соціолінгвістики, психолінгвістики, лінгвокультурології. Багатоаспектний характер дискурсу відображає у своєму визначенні Н. Д. Арутюнова, яка розуміє дискурс як «зв'язний текст у сукупності з екстралінгвістичними, соціокультурними, прагматичними, психологічними факторами; це – текст, узятий в аспекті подій; мовлення, що розглядається як цілеспрямоване соціальне явище, дія, як компонент, який бере участь у взаємодії людей та механізмах їхньої свідомості. Дискурс – це мовлення, занурене в життя» [Арутюнова 1998, с. 136-137].

Новим і актуальним на сьогодні є дослідження інтеріорізованого дискурсу.

Різноманітні розвідки дискурсу спричинили появу великої кількості класифікацій на основі різних критеріїв. Так, мовознавець В. І. Карасик виділяє два особливих типи дискурсу з позиції соціолінгвістики: персональний (індивідуальноорієнтований) і інституційний (статусно-орієнтований) дискурс. У першому мовець виступає як особистість зі своїм багатим внутрішнім світом, а в другому – як представник тієї або іншої соціальної групи [Карасик 2000, с. 6]. Персональний дискурс, на думку вченого, має два різновиди: побутове й буттєве спілкування. Специфіка побутового спілкування детально відображена в дослідженнях розмовного мовлення. У буттєвому дискурсі спілкування переважно монологічне й представлене творами художньої літератури. У інституційному дискурсі спілкування відбувається в певних рамках статусно-рольових відносин і виділяється на підставі двох ознак: мета та учасники спілкування [Карасик 2000, с. 14].

Інституційний дискурс налічує близько 70 типів [Корольов 2011, с. 111-112]. Інтеріорізований дискурс, який можна вважати підтипом персонального дискурсу залишається на даний момент поза увагою дослідників. Більшість розвідок присвячені дослідженню внутрішнього мовлення у різних його проявах [Дегтярьов 2014; Кондратенко 2009; Кравченко 2016].

Метою пропонованої статті є виявлення форм реалізації інтеріорізованого дискурсу. Досягнення зазначеної мети передбачає виконання наступних **завдань**:

- визначення інтеріорізованого дискурсу;
- виявлення цього типу дискурсу в творі художньої літератури;
- характеристика інтеріорізованого дискурсу.

Предмет дослідження – способи репрезентації внутрішнього мовлення в художній літературі.

Об'єкт дослідження – інтеріорізований дискурс в творі художньої літератури.

Під інтеріорізованим дискурсом, услід за Погребняк Ю. В., ми розуміємо модель когнітивно-емоційного сприйняття і освоєння світу суб'єкта, яка створена автором художнього твору. Лінгвопсихологічним критерієм виокремлення інтеріорізованого дискурсу виступає егоцентричність, тобто направленість висловлювання суб'єкта на самого себе [Погребняк 2012, с. 3]. Внутрішній світ персонажа розкривається через внутрішнє мовлення, сновидіння, мрії, спогади.

Завдяки інтегральності сучасної лінгвістичної науки, внутрішнє мовлення розглядається як з лінгвальної, так із екстралінгвальної позицій. У психології внутрішнє мовлення – це психофізіологічне відображення сукупних пізнавальних, мотиваційних, емоційних особливостей індивіда, які реалізуються його мисленневою діяльністю. Цей внутрішній тип висловлювання у структурі художнього тексту є своєрідним способом саморозкриття суб'єкта й презентацією його внутрішнього світу, що допомагає зрозуміти механізм зовнішніх дій, породжений його особистісним світоглядом [Семенюк 2006, с. 11]. Для внутрішнього мовлення характерна складна взаємодія лінгво-психологічних й соціально-психологічних факторів. Так, залучення письменниками внутрішнього мовлення

уможливорює поглиблений соціально-психологічний аналіз персонажів, оскільки сприяє розумінню їх «зсередини» і тим самим формує психологічність літературного твору. Зображення психологізму особливо ефективно при змалюванні складних, «спіралевидних» характерів і емоцій у процесі вивчення сутності протагоністів. Психологічний аналіз у літературному творі – це не тільки зображення «зсередини», а й «ззовні», тобто пізнання внутрішнього світу персонажів завдяки внутрішньому мовленню у поєднанні з психологічною авторською інтерпретацією зовнішнього мовлення, вчинків, поведінки, мімічних й інших засобів зовнішнього виявлення [Кусько 1980, с. 47].

Актуальність дослідження підтверджується тим, що ще у добу античності філософ Платон зауважив, що душа у процесі мислення розмовляє з собою. Такий комунікативний акт супроводжується питаннями, відповідями, твердженням, згодою і не спрямований до іншого індивіда, а навпаки звернений до власної особи [Платон 1968, с. 289].

Мовленнєві прояви інтеріорізованого дискурсу реалізуються у вигляді:

а) внутрішнього діалогу чи монологу; б) невластиво-прямої мови; в) потоку свідомості.

Продемонструємо це на конкретних прикладах.

1. *«Ich habe mir gedacht, daß wir nächste Woche Ferien machen», sagte Peter zögernd und nestelte an der Gardine. Aus den Fransen drehte er kleine Würstchen. «Wo sollen wir die Wochen verleben? See? Gebirge? Großstadt? Landluft? Einsamkeit? Gesellschaft? Mir ist alles gleich. Du kannst es dir aussuchen. Ich will nur Tapetenwechsel».*

«Mir wäre am liebsten die See».

Natürlich, ihm ist es gleich, grübelte Sabine. Nur Tapetenwechsel will er haben. Nach einem Jahr Herumirren in der Welt! Ob See, Gebirge oder ewiges Eis. Er sieht mich sowieso nicht, wie er mich das ganze Jahr über nicht vermisst hat. Er wird mit mir durch die Dünen wandern, er klettert mit mir auf die Berge, sitzt in den Hotels oder fährt mit einem Boot über die Lagunen, und das alles mit der gleichen Miene, als gehe es ihn nichts an, als sei er weit von allen Dingen entfernt, als sei er auch jetzt nicht dort, wo er ist. Und nach diesen sechs Wochen ›Erholung‹ fährt man dann wieder nach Hause, läßt die Fotos entwickeln (die man routinemäßig macht, weil sie eben zum anständigen Urlaub gehören), klebt sie in ein Album und zeigt sie später den neugierig anschwirrenden Bekannten und Verwandten. «O ja, es war schön. Es war herrlich. Unvergeßliche Tage».

Dann legt man sie wieder weg, irgendwo in eine Ecke, und mit ihnen legt man die Verbindlichkeit der Erinnerung ab, gähnt und fühlt sich viel müder als vor der Ferienreise. Und vor allem viel langweiliger, weil man ja nichts anderes erlebt hat als sechs Wochen sich selbst.

Wir leben uns auseinander, dachte Sabine erschrocken und wandte sich wieder Peter zu. Sie sah seinen Rücken und die langen graumelierten Haare. Er war einmal ein netter Mann. Vor sieben Jahren. Er konnte tanzen, bis die Füße brannten, er konnte plaudern, daß allein der Klang seiner Stimme genügte, um glücklich zu werden.

Heute? Sabine lehnte sich an das große, offene Bücherregal und schüttelte den Kopf. Sie begriff es einfach nicht. Was von Peter geblieben war, war ein vorzüglicher Maßanzug, ein selbstsicheres Benehmen, ein vorbildliches Zurschaustellen ihrer glücklichen Ehe in der Gesellschaft, und ab und zu ein Kuß vor dem Schlafengehen, der soviel bedeutete wie: «Das hast du heute gut gemacht! Ich danke dir» [Konsalik 1979, с. 4].

Приклад 1. – це внутрішній монолог героїні твору Х. Конзаліка «Гірко-солодкий сьомий рік» (Heinz G. Konsalik «Bittersüßes 7. Jahr»). Петер і Сабіне подружжя, яке прожило сім років і почали віддалятися один від одного. Петер – успішний архітектор, Сабіне – домогосподарка, кожен із них живе своїми клопотами та інтересами. В один із нечастих вечорів удома Петер запропонував провести відпустку разом, а де це зробити, повинна вирішити Сабіне, тому що йому байдуже: він хоче змінити лише обої (*Ich will nur Tapetenwechsel*). У творі Х. Конзаліка ситуація виникнення інтеріорізованого дискурсу пов'язана з визначеним психологічним настроєм персонажа, в даному випадку Сабіне. Вона втомлена байдужістю чоловіка до неї (*Ob See, Gebirge oder ewiges Eis. Er sieht mich sowieso*

nicht, wie er mich das ganze Jahr über nicht vermißt hat.), їй набридла награність ситуації і демонстрація фото – яка чудова відпустка («O ja, es war schön. Es war herrlich. Unvergeßliche Tage»). З часом фото припадають пилом, а Сабіне і Петер продовжують жити поруч. Внутрішній монолог героїні твору на цьому не закінчується, погляд який Сабіне кидає на Петера викликає наступну хвилю роздумів - спогадів про Петера: яким він був раніше (*Er war einmal ein netter Mann. Vor sieben Jahren. Er konnte tanzen, bis die Füße brannten, er konnte plaudern, daß allein der Klang seiner Stimme genügte, um glücklich zu werden*) і як він змінився (*Was von Peter geblieben war, war ein vorzüglicher Maßanzug, ein selbstsicheres Benehmen, ein vorbildliches Zurschaustellen ihrer glücklichen Ehe in der Gesellschaft*). В інтеріорізованому дискурсі проявляється та емоційність, яку не видно в екстеріорізованому дискурсі. Дуже часто зміни в свідомості ведуть до певних вчинків персонажа, які можна зрозуміти лише через внутрішнє мовлення.

2. *Manchmal weinte man auch ein bißchen, umfing die Kissen und drückte das nasse Gesicht hinein. «Warum bist du so geworden, Peter. Ich liebe dich doch. Sind denn sieben Jahre Ehe wie sieben Jahre Zuchthaus für dich? Oder mache ich etwas falsch? Dann mußt du mir das doch sagen, Peter. Soll ich zu dir kommen und dich einfach in die Arme nehmen? Sag es doch, gib mir doch einmal Antwort».*

Das alles aber hörte Peter nicht. Aus einer unerklärlichen Scheu heraus verbarg man voreinander alle Gedanken und Gefühle. Wenn der Morgen kam, traf man sich wieder zum Kaffeetrinken, war höflich, aber steif, lebte nebeneinander wie bisher und tat seine Pflicht. [Konsalik 1979, с. 5].

Внутрішній діалог, зазвичай, пов'язаний з спрямованістю мовця говорити до самого себе або до уявного співрозмовника в умовах ізольованого мовного акту із включенням в розумовий процес різних зовнішніх вражень, факторів. У прикладі 2 продемонстровано внутрішній діалог Сабіне як реакцію на непорозуміння з Петером, на його поведінку, на пошук проблеми виникнення цієї ситуації: «*Warum bist du so geworden, Peter. Ich liebe dich doch. Sind denn sieben Jahre Ehe wie sieben Jahre Zuchthaus für dich? Oder mache ich etwas falsch? Dann mußt du mir das doch sagen, Peter. Soll ich zu dir kommen und dich einfach in die Arme nehmen? Sag es doch, gib mir doch einmal Antwort*». У внутрішньому діалозі зв'язок між учасниками мовного акту мислиться не як реальний, а як уявний, потенційно можливий: Сабіне звертається до Петера, але він не чує усього цього (*Das alles aber hörte Peter nicht*). У внутрішньому діалозі повноцінного двостороннього спілкування, як при звичайному діалогічному мовленні, не відбувається. Проте у внутрішньому діалозі присутні звертання (*Warum bist du so geworden, Peter.; Dann mußt du mir das doch sagen, Peter.*), питальні речення (*Sind denn sieben Jahre Ehe wie sieben Jahre Zuchthaus für dich? Oder mache ich etwas falsch? Dann mußt du mir das doch sagen, Peter. Soll ich zu dir kommen und dich einfach in die Arme nehmen?*), речення наказового способу (*Sag es doch, gib mir doch einmal Antwort*), які властиві безпосередньому діалогічному спілкуванню.

3. *Manchmal glaubte sie, es nicht mehr ertragen zu können. Sie liebte Peter, mehr vielleicht als damals, als sie heirateten. Mit Mißtrauen und wilder Eifersucht las sie, wie er seine neuen Villenentwürfe nannte.*

Villa Leonore. Haus Maria. Casa Julia. Villa Marianne. Landhaus Gisela.

Nur Frauennamen. Nur Namen, hinter denen ein Erlebnis stehen konnte. Häuser, die er aus Erinnerungen baute.

Es war etwas, was Sabine fast toll machte. Vielleicht grundlos. Sie gestand es sich heimlich ein. Aber es ärgerte sie, daß er seine Werke nach Frauen nannte. Nach allen Frauen, die Sabine nicht kannte. Nur ein »Haus Sabine« hatte er bisher noch nicht gebaut! Das kränkte sie am meisten.

So wurde es um Sabine immer einsamer. Der Erfolg Peters ging parallel mit der seelischen Vereinsamung Sabines. Er wurde zu einer Art Herrschernatur, sie zu einer stillen, nur manchmal aufmuckenden Dulderin. Er liebte den Erfolg und vergaß seine Liebe zu Sabine. Sie bekam einen Luxus geschenkt und fühlte sich inmitten des Wohlseins wie eine Waise [Konsalik 1979, с. 7].

У прикладі 3 демонструється невласне пряма мова – внутрішнє мовлення персонажа, яке представлено автором твору із збереженням особливостей мовлення та манер персонажа. Х. Конзалік деталізує образ Сабіне створює через цю форму інтеріоризованого дискурсу. Сабіне почувається ображеною на Петера через його байдужість до неї і надмірне захоплення роботою, як вона вважає. Усі вілли, які будує Петер, він називає лише жіночими іменами (*Villa Leonore. Haus Maria. Casa Julia. Villa Marianne. Landhaus Gisela*). Сабіне вважає, що це не просто так, а за кожним іменем може стояти досвід, спогади (*hinter denen ein Erlebnis stehen konnte. Häuser, die er aus Erinnerungen baute*). Немає лише вілли з її іменем і це злить Сабіне.

Приклад 1, 2 і 3 створюють для читача детальний образ Сабіне, щоб читач міг краще зрозуміти наступний вчинок героїні і, навіть, передбачити подальший розвиток подій у творі. Саме невдоволення життям, власне відносинами з чоловіком, поєднання внутрішніх переживань і зовнішніх вчинків проявляється в інтеріоризованому дискурсі.

4. *«Die Ferien werden dir guttun». Sabine fuhr die kleine Hausbar heran, nahm zwei Gläser heraus und goß Kognak ein. «Bitte», sagte sie, «laß uns einen Kognak zusammen trinken».*

Erstaunt nahm Peter Sacher das Glas. Sie bietet mir Kognak an. Was soll das? Woher diese plötzliche Anteilnahme? Dabei sah er den schmalen goldenen Ring an ihrer Hand. Meine Frau, dachte er. Sie ist ja wirklich meine Frau. Manchmal habe ich ganz vergessen, daß ich verheiratet bin. Sie gehörte einfach zum Haus, wie etwa die gotische Madonna in der Dielennische oder die balinesische Tanzmaske im Atelier [Konsalik 1979, с. 11].

У прикладі 4 представлено потік свідомості, як безпосередню передачу хаотичного процесу внутрішнього мовлення людини. Під час однієї вечірньої розмови Петер висловив думку, що йому потрібно відпочити і зробити канікули в роботі. Сабіне погодилася з ним і запропонувала випити. Ця пропозиція неабияк здивувала Петера і викликала неординарні емоції, які проявились в потоці свідомості. Спочатку запитання (*Was soll das? Woher diese plötzliche Anteilnahme?*), потім він помічає обручку на її пальці (*Dabei sah er den schmalen goldenen Ring an ihrer Hand.*), усвідомлює, що вона його дружина (*Meine Frau, dachte er. Sie ist ja wirklich meine Frau.*), відзначає, що вона просто належить до будинку (*Sie gehörte einfach zum Haus*), пригадує, які картини є в ніші у передпокої (*die gotische Madonna*) та в студії (*die balinesische Tanzmaske*). Думки почалися з пропозиції випивки коньяку, а закінчилися картинами. Х. Конзалік показує ставлення Петера до Сабіни і до своєї роботи, підкреслюючи, що він пам'ятає які саме витвори мистецтва і де розміщені.

Висновки. Інтеріоризований дискурс – комплексне і багатопланове явище, що підтверджується його складним характером взаємодії з екстеріоризованим дискурсом, який різними способами представлений в художньому творі. Аналізуючи інтеріоризований дискурс, слід враховувати зміст художнього твору в цілому. Взаємодія змісту та інтеріоризованого дискурсу надає важливу інформацію щодо розуміння задуму автора твору. Інтеріоризований дискурс створюється автором художнього твору і включає в себе як психологічне поняття «я», так і літературознавчі поняття, такі як «автор», «читач», «персонаж». Лінгвопсихологічним критерієм виділення інтеріоризованого дискурсу виступає направленість висловлювань суб'єкта, які створюються за певних умов, на самого себе. Особливістю інтеріоризованого дискурсу є те, що внутрішні думки, які, зазвичай, не вербалізуються в реальному житті, набувають словесної форми завдяки автору.

На прикладі фактичного матеріалу, твору німецького письменника Х. Конзаліка «Гірко-солодкий сьомий рік» (Н. Konsalik «Bittersüßes 7. Jahres») виявлено наступні форми реалізації інтеріоризованого дискурсу: а) внутрішній діалог / монолог; б) невласне-пряма мова; в) потік свідомості.

В інтеріоризованому дискурсі проявляється та емоційність, яку не видно в екстеріоризованому дискурсі. Завдяки інтеріоризованому дискурсу експліцитно демонструються глибокі внутрішні переживання персонажів твору, розкриваються істинні

мотиви вчинків. Виникнення цього типу дискурсу завжди пов'язане з психологічним настроєм персонажа.

Перспективу подальших розвідок вбачаємо в дослідженні функцій інтеріорізованого дискурсу.

Література

- Арутюнова Н. Д. Дискурс *Языкознание : Большой энциклопедический словарь* / гл. ред. В.Н. Ярцева. 2-е изд. Москва, 1998. С. 136 – 137.
- Дегтярьов С. О. Специфіка природи внутрішнього мовлення персонажів у французькому мінімалістичному романі кінця ХХ – початку ХХІ століть. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету*. Сер. : Філологія. Київ, 2014. Т. 17. № 2. С. 47-56.
- Карасик В. И. О типах дискурса *Языковая личность: институциональный и персональный дискурс* : сб. науч. тр. Волгоград, 2000. С. 5–20
- Кондратенко Н. Внутрішнє мовлення у постмодерністському тексті *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія № 8. Філологічні науки (мовознавство і літературознавство) : зб. наукових праць. Київ, 2009. Випуск 1. Книга 1. С. 160-165
- Корольов І. Р. Типологія дискурсу в сучасній лінгвістиці. *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур*. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського. Мовознавство, 2011. Випуск 15. С. 109-119.
- Кравченко Н. Г. Афективне внутрішнє мовлення в німецькомовній художній прозі ХХ століття : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 Запоріжжя, 2016. 20 с.
- Кусько Е. Я. Проблемы языка современной художественной литературы : Несобственно-прямая речь в литературе ГДР. Львов, 1980. 207 с.
- Погребняк Ю. В. Характеристики интеріорізованого дискурса : автореф. дисс. ... д-ра філол. наук : 10.02.19. Волгоград, 2012. 41 с.
- Семенов В. Я. Внутрішнє мовлення : лінгвостилістичні аспекти інтерпретацій української художньої прози ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2006. 20 с.
- Платон. Тезет Сочинения в 3 т. / [пер. с древнегреч. Т. В. Васильева; под общ. ред. А. Ф. Лосева и В. Ф. Асмуса. Вступ ст. А. Ф. Лосева] Москва : Мысль, 1968. Т.2. 611 с.
- Konsalik H. "Bittersüßes 7. Jahres". München, Heyne, 1979. 190 s.

(Матеріал надійшов до редакції 3.03.20. Прийнято до друку 9.04.20)

УДК: 821.133.1-31:81'373

DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-1135/2020-79-15>

ОПАШНЮК Н. К.

(Запорізький національний університет)

nadiia161@gmail.com

ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДОМІНАНТИ ПАРАМЕТРУ «ДИСТАНЦІЯ ВЛАДИ» (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ Г. ШЕВАЛЬЄ «CLOCHEMERLE»)

В статті проаналізовано шляхи вербалізації соціокультурної домінанти параметру «дистанція влади» на матеріалі контекстуальних прикладів, взятих з роману «Clochemerle» французького письменника першої третини 20 століття Г. Шевальє. Не зважаючи на те, що в рамках сучасної наукової парадигми напрацьовано значний обсяг даних стосовно індивідуальних та групових ціннісних орієнтацій, таке дослідження з позицій лінгвістики має супроводжуватись даними інших наук, таких як соціологія, культурологія, когнітивна лінгвістика тощо. В анотованій статті обґрунтовано доцільність використання виділених за методикою Г. Хофстеде мотиваційних цінностей етносу для лінгвістичних досліджень. Згідно положення про те, що мова є системою, яка накопичує та транслює знання, стверджується, що соціокультурні домінанти – найважливіші для досліджуваного соціуму цінності – неминуче залишають свій відбиток у мові. В рамках цієї статті проаналізовано шляхи реалізації одного з параметрів, виділених в дослідженні Г. Хофстеде, - параметр «дистанція влади». Названий параметр визначається наступним чином: всі представники соціуму не є рівними, а цей параметр вказує, яким чином ця нерівність сприймається соціумом. Згідно даних дослідження Г. Хофстеде, Франція є країною з чітко визначеною дистанцією між керівником та підлеглим. В сюжеті роману Г. Шевальє «Clochemerle» спостерігаємо ситуації, в яких лідер приймає рішення, при цьому не обговорюючи його з підлеглими. Важливо зазначити, що аналізований роман часто розглядається з позицій регіональної літератури і концепція сприйняття влади у ньому пов'язана з філософією регіоналізму в цілому. В аналізованому романі тема влади та дистанції між лідером та підлеглими будується навколо персонажів мера містечка і баронеси, які втілюють ідеї лідерства, та вчителя і кюре, які займають позиції підлеглих. Встановлено, що соціокультурна домінанта параметру «дистанція влади» активно реалізується за допомогою окремих лексичних одиниць, авторських тропів, базової просторової опозиції «верх / низ».

Ключові слова: соціокультурна домінанта, дистанція влади, французький регіональний роман, лексико-стилістичні засоби, авторські тропи.